

“Əsrin müqaviləsi” – 30

“Faza-3” – Xəzər yataqlarının tammiqyaslı işlənməsinin həlledici mərhələsi

“Dərinsulu Günəşli” platformasından indiyədək 87 milyon ton neft çıxarılıb

Ötən əsrin 80-ci illərinin əvvəllərində Azərbaycan neftçilərinin şücaəti sayəsində istismara verilmiş “Günəşli” yatağı öz zənginliyi ilə Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda yerləşən digər yataqları xeyli üstələyirdi. Bununla belə, işlənmənin ilk mərhələsində yatağın yalnız dayaz sulu hissəsindən neft çıxarıldı. Yaxınlıqda istismarını gözləyən “Çıraq” və “Azəri” kimi zəngin neft yataqları da yerləşirdi.

O zaman respublikamızın məhdud maliyyə imkanları, eləcə də lazımi texnologiyanın olmaması bu yataqların istismarında bir sıra çətinliklər yaradırdı. Yalnız 1994-cü il sentyabrın 20-də xarici neft şirkətləri ilə imzalanmış “Əsrin müqaviləsi” “Azəri-Çıraq-Günəşli” yataqlar blokunun zəngin karbohidrogen ehtiyatlarının işlənməyə cəlb edilməsinə yol açdı. 30 il müddətinə imzalanmış bu tarixi saziş isə geniş bir coğrafi ərazini əhatə etdiyindən neft yataqlarının mərhələli şəkildə istismara daxil edilməsi qərara alındı.

Beləliklə, “Əsrin müqaviləsi”nin “İlkin neft layihəsi” çərçivəsində “Çıraq” yatağı istismara verilib. Daha sonra isə Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkətinin Rəhbər Komitəsi “Azəri-Çıraq-Günəşli” yataqlar blokunun tammiqyaslı işlənmə mərhələsi ilə bağlı qərar qəbul edib. Bu mərhələnin “Faza-1” və “Faza-2” layihələri çərçivəsində müvafiq olaraq “Azəri” yatağının mərkəzi, eləcə də qərb və şərq hissələri işlənməyə cəlb olunub.

“Günəşli” yatağının dərinlikdə yerləşən hissəsindən neft və qaz hasilatını həyata keçirməyi nəzərdə tutan “Faza-3”

layihəsi ilə bağlı qərar isə 2004-cü ilin sentyabr ayında – “Əsrin müqaviləsi”nin 10-cu ildönümünə həsr olunmuş yubiley tədbirində qəbul edilib. Layihənin reallaşdırılması üçün 4,7 milyard dollar vəsait ayrılıb ki, bunun da 3,2 milyard dolları tikinti-quraşdırma işlərinə sərf olunub. Onu da qeyd edək ki, “Azəri-Çıraq-Günəşli” yataqlar blokunun tammiqyaslı işlənməsinin sonuncu mərhələsi olan “Faza-3” layihəsi 1,25 milyard barel və ya 176 milyon ton neftin çıxarılmasına hesablanıb.

Layihə dənizin 175 metr dərinliyində bir-biri ilə suüstü körpü ilə birləşdirilən iki nəhəng qurğunun – hasilat və kompressor (laylarda təzyiqli saxlamaq üçün su və qazın vurulması) platformalarının tikintisi ilə yanaşı, bir sıra sualtı birləşdirici kəmərlərin çəkilişi kimi mürəkkəb işləri də əhatə edib. Bütün bu işləri yerinə yetirmək üçün dünyanın neft sənayesi üzrə tanınmış podratçı şirkətləri ilə müqavilələr imzalanıb.

Podrat müqavilələrinə əsasən, layihənin mühəndis-təfəssilat işlərinin həyata keçirilməsi, eləcə də qazma, texnoloji təchizat və yaşayış platformasının birləşmiş göyörtəsinin yığılması, quraşdırılması

və istismara verilməsi müvafiq olaraq ABŞ-nin “Halliburton International” və “McDermott” şirkətlərinə, platformaların tikintisi Fransanın “BOS Shelf” şirkətinin və SOCAR-ın Heydər Əliyev adına Dərin Özüllər Zavodunun yaratdığı “BOS Shelf LLC” birgə müəssisəsinə, emal, qaz kompressoru, suvurma və texnoloji təchizat platformasının yığılması, quraşdırılması və istismara verilməsi Britaniya-Türkiyə-Azərbaycan alyansı olan “Amec-Tekfen-Azfen” şirkətinə həvalə olunub.

Bundan əlavə, “Faza-3” layihəsi çərçivəsində bir sıra digər tikinti-quraşdırma işlərinin yerinə yetirilməsi üçün “BP-Azerbaijan” şirkəti ilə İtaliyanın “Saipem”, İsveçin “Pharmadule Emtunga AB”, Niderlandın “Mercon Steel Structures BV”, Britaniyanın “KCA Deutag” və ABŞ-nin “Vetco Grey Controls” şirkətləri, həmçinin Türkiyə-Azərbaycan “Tekfen-Azfen” alyansı ilə podrat müavələri imzalanıb.

Bu işlərin qrafikə uyğun olaraq iki il müddətində başa çatdırılması nəzərdə tutulub. Yeri gəlmişkən, əvvəlkilərdən fərqli olaraq “Faza-3” platformaları suyun daha dərin hissəsində inşa olunub. Eyni zamanda, bu unikal qurğular daha mürəkkəb geoloji şəraitdə hasilatın həyata keçirilməsinə hesablanıb. “Dərinsulu Günəşli” kompleksinin tikintisi ilə bağlı işlərin bir qismi ölkə daxilində, digər qismi isə “McDermott”-un Dubaydakı müəssisələrində iki il ərzində yerinə yetirilib.

“Faza-3” layihəsinin icrası zamanı konsorsium iştirakçıları tərəfindən nəzərdə tutulmuş 30 milyon adam-ış saati öhdəliyinə tam təhlükəsiz şəkildə riayət edilib. Əsas tikinti-quraşdırma işlərinin yerinə yetirilməsində Azərbaycanın kadr potensialından maksimum istifadə olunub. Belə ki, tikinti-quraşdırma işlərinin 80 faizindən çoxu yerli işçi qüvvəsindən və mövcud infrastrukturdan istifadə olunmaqla ölkə daxilində yerinə yetirilib. Ümumilikdə, “Faza-3” layihəsi çərçivəsində bir-biri ilə körpü vasitəsilə birləşdirilən 48 quyru gövdəsinə malik qazma, texnoloji təchizat və yaşayış, eləcə də texnoloji emal, qaz kompressor, suvurma və texnoloji təchizat platformaları inşa olunub, xam neftin və qazın Səngəçal terminalına nəqlini təmin etmək məqsədilə 30 və 28 düymlik sualtı boru kəmərləri çəkilib.

“Dərinsulu Günəşli” platformasında hasilat 2008-ci il aprel sonlarında başlanıb. Bununla da, “Azəri-Çıraq-Günəşli” yataqlar blokunun tammiqyaslı işlənməsi təmin edilib. “Dərinsulu Günəşli” platformasında maksimal illik neft hasilatı 2014-cü ildə qeydə alınıb. Həmin il burada 7,2 milyon ton neft çıxarılıb. Müqayisə üçün qeyd edək ki, 2014-cü ildə “Günəşli” yatağının dərinlikdə yerləşən hissəsində gündəlik orta neft hasilatı 145,9 min barel təşkil etdiyi halda, ehtiyatların azalması səbəbindən cari ilin birinci yarısının yekunlarına görə, bu rəqəm 57 min barel olub. Ümumilikdə, istismara verildiyi vaxtdan indiyədək “Dərinsulu Günəşli” platformasından 642 milyon barel və ya 87 milyon ton neft çıxarılıb.